

DSBCA07 - DĚJINY STAROVĚKÉHO ŘECKA II - SEMINÁŘ

9. hodina, Apriános, Parthové

APPIÁNOS

- Ἀππιανὸς Ἀλεξανδρεὺς
- Z Alexandrie, Egypt
- Konec 1. stol (cca 95 nl)–polovina 2. stol. nl (cca 165 nl)
- Ztracená autobiografie, dopis od M. Cornelia Frontona
- Římský občan
- Bohatá rodina
- Úřady v Egyptě, poté do Říma (právo),
- Hadrianus, Antoninus Pius, M. Aurelius
- Procurator, jezdecký stav

APPIÁNOS

- *Římské dějiny (Rhómaika)*
- 24 knih
- Řecky
- Proměna Říma v mocnost
- Podle území, které Řím dobývá
- Kompletně dochované předmluva, knihy 6–8 (Ibérie, Hannibal, Afrika), dodatek k 9 (Illyrie), 11 (Sýrie), 12 (Mithridatés), 13–17 (občanské války)
- Zlomky – knihy 1–5 (počátky Říma, dobytí Itálie, Galové, ostrovy), 9 (Makedonie), 24 (Arábie)
- Knihy 10, 18–23 ztraceny (Řecko, Egypt, Dákové, další výboje císařů)

APPIÁNOS

- Důraz na války, bitvy
- Topografické členění (chronologicky v rámci tématu)
- Málo zmiňuje své zdroje, obvykle jeden pramen k jedné knize
- Méně důrazu na samotný Řím (vývoj v samotném městě)
- Vláda císaře – nejlepší forma, sjednocení Středomoří, určeno vyšší mocí
- Občas bez přesné datace, legendární příběhy, oko pro detaily
- Latinské výrazy v řečtině

PARTHSKÁ ŘÍŠE

- Vláda dynastie Arsakovců
- Od cca 245 pnl do 224 nl
- Nevládnou zde Řekové/Makedonci
- Určité vlivy helénismu, převážně perské
- Prameny – řecké, římské, čínské, méně samotných parthských (Nísa)

PARTHOVÉ

- Počátky říše
- Kmen Parnů (Parni, Parnoi, Πάρνοι) – íránský/skythský kmen, Parthové po dobytí Parthie, přijetí parthského jazyka, jeden ze tří kmenů Dahae (Dáoi)
- Jeden z kmenů ve Střední Asii, kolem řeky Óchos, východně od Kaspického moře
- Parthie – severní, severovýchodní Írán
- Achaimenovci→Alexandr→Seleukovci

PARTHOVÉ

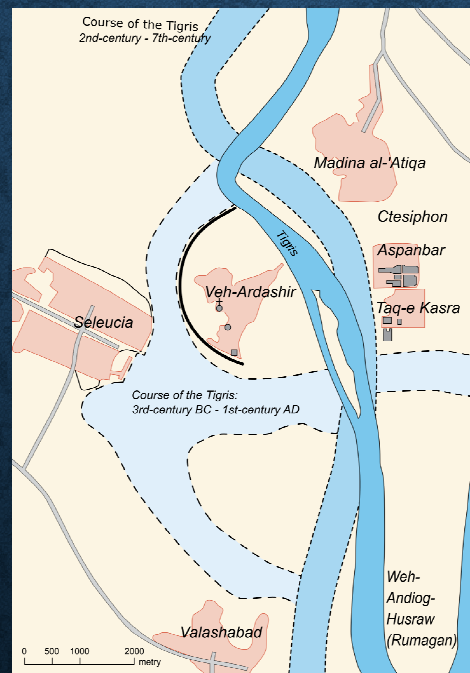
- 247 pnl – satrapa Andragorás odpadá od Seleukovské říše (Seleukos II.)
- Nezávislé království
- V té době přívál kmenů na jeho území
- 238 pnl Parnové pod vedením Arsaka I. dobývají Parthii
- Sídlo Nísa, poté Hekatompylos
- Založení města Arsakie (pohřebiště králů)
- Boje se Seleukem II. a králem Baktrie Diodótem
- Umírá 217 pnl

- Nejasné nástupnictví – Tiridatés I. (bratr Arsaka), Arsakés II. (syn Arsaka) – od 217 pnl
- Tažení Antiocha III., opětovné dobytí Parthie (209 pnl), bitva na hoře Labos, Arsakés II. satrapou/vazalem Seleukovců, titul *basileus*
- Nespokojenost s jeho vládou – 191 pnl svržen, dosazen Friapatios (bratranec/synovec Arsaka II.), vládne do 176 pnl, Seleukovci poraženi Římem, jejich vliv v Parthii omezen
- 176 pnl nastupuje Fraatés I. – do 171 pnl, obsazení Hyrkánie, tažení na jih přes pohoří Elborz

- Mithridatés I., bratr Fraata, 171–132 pnl
- Proměna říše ve velmoc, rychlý územní rozmach
- Tažení do Baktrie (x Eukratidés I.), získání části území
- Tažení do Médie, dobytí Ekbatan (148 pnl), předtím povstání Tímarcha proti Seleukovcům
- 141 pnl dobytí Babylónie, Seleukeie
- Obsazení Sús, syrských království (vazalové), rozšíření až k Indu

- Přesun sídla do Seleukeie, poté založení Ktésifóntu, pohřebiště králů v Níse

- Démétrios II. táhne do Mesopotámie 138 pnl
- Zpočátku úspěšný, poté zajat, držen v Hyrkánii, sňatek s dcerou Mithridata
- Obsazení Persie Mithridatem
- Titul Král králů
- Plány na zisk Sýrie

- Fraatés II., syn Mithridata I., 132–127 pnl
- Antiochos VII. Sidétés, tažení do Mesopotámie 130 pnl, dobytí Seleukeie, Sús, dále do Médie, žádost o ztracená území, vydání bratra, tribut, Démétrios propuštěn, bitva u Ekbatan 129 pnl, Antiochos zabit, zajetí jeho syna Seleuka
- Ohrožení z východu – Sakové, Jüe-č', Fraatés zabit v bitvě
- Artabanos I., syn Friapata, strýc Fraata, zabit v boji na východě 124/3 pnl

- Mithridatés II., syn Artabana, 124/3–91 pnl
- Největší územní rozsah Parthské říše
- Upevnění vlády
- Porážka menších království na západě, Charakéné (Mesopotamie), Elymaïs (Elam), tažení do Arménie, vazal Parthů (Tigranés), Ibérie, Albánie, obsazení Dúry-Európos
- Tažení do Střední Asie, porážka Saků, obsazení Baktrie
- Opět tažení na západ, obsazení dalších menších království (Osrhoéné, Kordyéné)
- Diplomatický kontakt s Římem, dynastií Chan

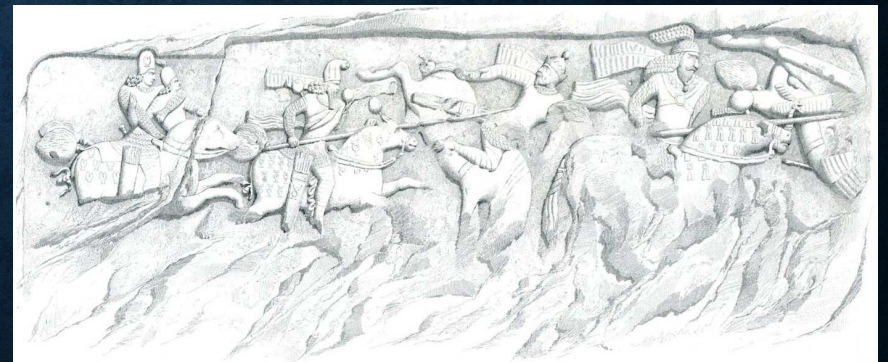

- Po jeho smrti nejasné události v říši, střídání několika vládců, občanská válka
- Ztráta Arménie a dalších území na západě (Řím)
- Oródés I./Fraatés III. – nezapojoval se do válek s Mithridatem, poté boje s Tigranem
- Fraatés zavražděn 57 př. n. l., synové Oródés II. a Mithridatés IV. – boj mezi nimi, Mithridatés zabit 54 př. n. l.
- 53 př. n. l. – bitva u Karrh, porážka a smrt M. Licinia Crassa (a jeho syna Publia), velitel Surena
- Tažení do Arménie, Sýrie (Pakóros, syn Oróda)
- Zapojení do občanských válek v Římě (posily pro Pompeia, Bruta s Cassiem)
- Q. Labienus – spojení s Parthy (Pakóros, útok na římskou Sýrii (M. Antonius), tažení dále do Judeje, Malé Asie, poráženi, Labienus zabit 39 př. n. l. (P. Ventidius Bassus), Pakóros zabit, bitva na hoře Gindaru, Ventidius až do Mesopotamie

- Fraatés IV., 38–2 pnl
- Tažení Marka Antonia 36 pnl, přes Arménii do Atropatény, neúspěšné obléhání hlavního města, ústup zpět
- 20 pnl – mírová smlouva s Římem, vrácení zajatců, orlů legií z bitvy u Karrh, navrácení jednoho ze synů Fraata, Músa z Parthie – římské způsoby (také Onónés I.)
- Odtržení východních částí (Gondofarés) – Indo-parthské království
- Artabanos II., povstání židovských bratrů (Hanilaj a Hasinaj) v Babylónu
- Spory o trůn – Bardanés I. a Gotarzés II.
- Vologaisés I. – dosazení bratra do Arménie, Arsakovská dynastie v Arménii
- Válka s Římem 58–63 nl o Arménii (čí bude vazalem)
- Poté dlouhé období míru

- Za vlády Traiana – spory o dosazení krále v Arménii, římská provincie
- Tažení do Mesopotamie 115 n.l. (x Vologaisés III. x Osrhoés I.), do konce 116 obsazení Dúry-Európos, Ktésifóntu, Seleukeie, Sús, 117 návrat zpět, ztráta území, Hadrian uzavírá mír
- Vologaisés vládne do 147 n.l., další soupeř o trůn (Mithridatés V.), útok Alanů
- Vologaisés IV., 147–191 n.l., válka s Římem 161–166, x Lucius Verus, Avidius Cassius, útok Parthů, obsazení Arménie, Sýrie, poté Řím odpovídá - tažení do Mesopotamie, dobytí a zničení Seleukeie, Ktésifóntu, rozšíření nemoci, získání Dúry-Európos

- Vologaisés V., 191–208 n.l., válka se Septimiem Severem (195–202), dobytí Ktésifóntu Římany, zisk Arménie, další části severní Mesopotamie, Osrhoéné provincie Říma
- Vologaisés VI., válka s bratrem Artabanem IV.
- Vologaisés drží část říše kolem Seleukeie (do 228), Artanabos ovládá většinu
- 224 n.l., Ardašír I. vede vzpouru v Persii (město Istachr, král v Persii, Pars), bitva u Hormizdaganu, porážka a smrt Artabana, založení Sasánovské říše

- Členění říše
- Pokračuje rozdělení na satrapie
- Vazalská království (v Sýrii, Mesopotámii), Osrhoéné, Charakéné, Arménie, ...
- Není příliš centralizované, několik center, autonomní oblasti/města
- V čele král – Král králů, šahanšáh, více manželek, potomci Artaxerxa II.
- Sedm parthských rodů
- Parthská šlechta zasahuje do dynastických sporů
- Řecké obyvatelstvo, Peršané, Parthové, další kmeny

- Armáda
- Není stálá, královská garda, posádky v pevnostech
- Parthští šlechtici, armády z vazalských království
- Katafrakti
- Jízdní lučištníci
- Pěchota, žoldnéři

- Mince
- Vliv řeckého mincovnictví – stříbrná tetradrachma
- Používání alfabety, ražba v Seleukeii
- Bašlyk (východní čapka), diadém, tiára
- Lukostřelec, bohyně Týché, další výjevy
- Nápis Arsakú na většině mincí
- Filhellén (po nějakou dobu)
- Někteří nižší králové, oblasti, města mají vlastní

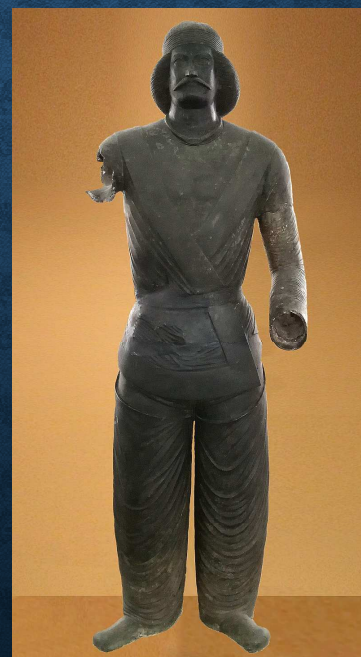
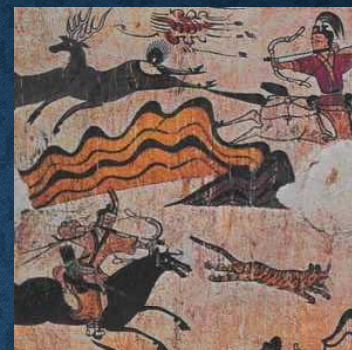
- Společnost
- Řečtina, aramejština, parthština, páhlaví
- Písmo páhlaví (odvozené z aramejského)
- Později i na mincích
- Velmi málo parthských pramenů
- Vliv řecké kultury – divadlo (?)

𐭪	𐭫	𐭬	𐭭	𐭮	𐭯	𐭰	𐭱	𐭲	𐭳
yodh	ṭeth	ḥeth	zayin	waw-ayin-resh	he	daleth	gimel	beth	aleph
y	ṭ	ḥ	z	w	h	d	g	b	'
𐭴	𐭵	𐭶	𐭷	𐭸	𐭹	𐭺	𐭻	𐭼	𐭽
taw	šin	ṣadhe	pe	samekh	nun	mem-qoph	lamedh	kaph	
t	š	ṣ	p	s	n	m	l	k	
Numerals									
	𐭿	𐮀	𐮁	𐮂	𐮃	𐮄	𐮅	𐮆	𐮇
	1000	100	20	10	4	3	2	1	

- Náboženství
- Tolerance, mnoho kultů
- Původní náboženství Parnů – ne antropomorfické
- Řecké náboženství - synkretismus
- Íránská božstva – zejm. Mithra
- Zoroastrianismus – později obnova tradice, určitá podpora
- Židé, poté i křesťané

- Umění
- Zpočátku ovlivněno řeckým, poté více Achaimenovským
- Zobrazování lovů, vládců
- Skalní reliéfy, fresky
- Malby z Dúry-Európos
- Socha ze Šámí
- Oblečení tunika s rukávy, kalhoty

- Ellerbrock, U. (2021). *The Parthians: The Forgotten Empire*. London: Routledge.
- Curtis, V. S., Pendleton, E. J., Alram, M., & Daryaee, T. (Eds.). (2016). *The Parthian and Early Sasanian Empires: Adaptation and Expansion*. Oxbow Books.
- Overtoom, N. (2020). *Reign of Arrows: The Rise of the Parthian Empire in the Hellenistic Middle East*. Oxford: Oxford University Press.